CESTA K SAMOSTATNOSTI – 28. ŘÍJEN 1918

Rakousko-uherský státní znak

Jednu z nejcitovanějších charakteristik Rakousko-Uherska podal Robert C. Musil ve svém proslulém románu „Muž bez vlastností“, který se odehrává v posledních měsících před vypuknutím tzv. Velké války: „Tam… v tom… nepochopeném státě, jenž byl v tak mnohém příkladný a nedostalo se mu za to uznání, existovalo… tempo, ale nikoli příliš velké tempo. Kdykoli člověk v cizině pomyslil na tuto zemi, vytanula mu před očima vzpomínka na bílé, široké, blahobytné silnice, … které ji protkávaly všemi směry jako řeky pořádku, jako stuhy ze světlého vojenského cvilinku a objímaly kraje papírově bělostnou paží státní správy. A jaké kraje! Byly tam ledovce a moře, kras a česká žitná pole, noci na Jadranu… Ovšemže po těchto silnicích jezdily také automobily; ale nikoli příliš automobilů! I tady se připravovalo dobytí vzdušného prostoru; ale nikoli příliš intenzivně. Občas se vyslala loď do Jižní Ameriky nebo do východní Asie; ale nikoli příliš často. Neměli tu ctižádost hospodářsky a mocensky ovládnout svět... Libovali si zde v přepychu; ale zaboha ne tak přejemnělém jako Francouzi. Pěstovali sport; ale ne tak bláznivě jako Anglosasové. Vydávali spoustu peněz na armádu; ale bylo to vždycky jen právě tolik, aby bezpečně zůstali druhou nejslabší velmocí na světě. Také hlavní město bylo o maličko menší než všechna ostatní největší hlavní města světa, ale přece o poznání větší než jsou pouhá velkoměsta. A tuto zemi spravovala osvíceně, skoro nepostřehnutelně, způsobem, jenž opatrně ulamoval všechny hroty, nejlepší byrokracie Evropy. Vládlo se klerikálně, ale žilo se svobodomyslně. Měli tam parlament, který používal své svobody tak vydatně, že byl obvykle zavřený…“

Na prahu války měl za sebou český národ několik desetiletí nebývalého duchovního, sociálního a kulturního vzestupu, doprovázeného prudkým hospodářským rozmachem. Na počátku 20. století nabyl tento rozmach takových rozměrů, že se prognózy o tom, že Češi do dvou generací ovládnou Předlitavsko, nezdály nereálné. Češi tak disponovali veškerými atributy moderního národa – s jedinou výjimkou, totiž vlastního státu. Česká politika dlouhodobě usilovala o politické „zrovnoprávnění“ českých zemí s Rakouskem a Uhrami. Nacionální potyčky ohledně revize zemského řádu vedly ovšem v roce 1913 k rozpuštění českého Zemského sněmu a domácí politika se ocitla v patové situaci. Slovákům v Uhersku naopak hrozila do dvou generací reálná možnost zániku v podobě absolutní maďarizace. Nečetní představitelé jejich inteligence, vzdělaní na českých vysokých školách, instinktivně inklinovali k Čechám a Čechům, v nichž spatřovali jedinou naději na posílení svého skomírajícího národního života.

Je nezpochybnitelnou skutečností, že předválečná monarchie rychle ztrácela svou letitou dějinnou roli přirozené ochrany malých národů před tlaky z Východu i ze Západu a jako druhořadý spojenec se ocitala ve stále větším vleku Německa, vedena představou, že společné evropské vítězství ve válce mu umožní vyřešit razantním způsobem sílící vnitřní národnostní problémy ve prospěch německého etnika, ačkoliv toto etnikum tvořilo pouhou čtvrtinu z celkového počtu obyvatelstva.

Rakousko-uherská vlajka

Rakousko-uherská válečná vlajka

Češi a Slováci v Rakousko-Uhersku

Rakousko-uherský císař František Josef I.

Praha na přelomu 19. a 20. století

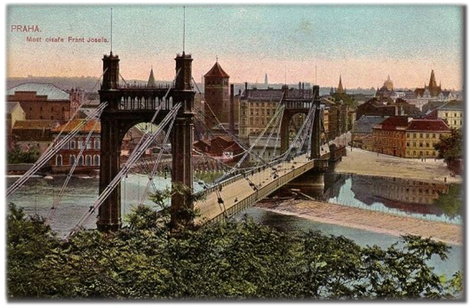

Praha, most císaře Františka Josefa

Mapa Rakousko-Uherska – růžově hranice tzv. Předlitavska, žlutě pak Zalitavsko a Bosna s Hercegovinou

Praha, pomník maršála Jana Josefa Václava hraběte Radeckého z Radče

Detail opony Národního divadla

Praha, Národní divadlo